

ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆ

ಸಿ.ದೇವಣ್ಣ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದ, ಮಹತ್ವದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಕಾಲ ಸಂದರ್ಭಗಳು ನಮ್ಮ ನಡುವೆ ಅಚ್ಚಳಿಯದೇ ಉಳಿದು ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಕನಕದಾಸರು ತುಂಬಾ ಮಹತ್ವದ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಬಾಡದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಕನಕದಾಸರ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ಬೀರಪ್ಪ ಹಾಗೂ ಬಚ್ಚಮ್ಮ. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಾಡ-ಬಂಕಾಪುರ ಸೇರಿ 78 ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಡಣ್ಣಾಯಕನಾಗಿದ್ದ. ಕನಕ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ (ಕ್ರಿ.ಶ.1509-1529)ರ ವೈಭವದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಳಿ- ಬದುಕಿದವನು. ಕನಕ ಸಂಸಾರಿಯಾಗಿದ್ದವನು. ಆದರೆ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ-ಮಕ್ಕಳ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ಇಲ್ಲ. ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಪರವಾಗಿ, ತನ್ನಗಡಿ ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ಶತ್ರುಗಳು ಎರಗಿ ಬಂದಾಗ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತ ಕನಕ ಅದರಲ್ಲಿ ಸೋಲುಣ್ಣುತ್ತಾನೆ. ಸೋಲುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಸೋತ ಕನಕನನ್ನು ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯದವರು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೊಡೆದರು. ಆ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಪ್ರಜ್ಞಾಶೂನ್ಯನಾಗಿದ್ದೆ ಎಂದು ಅವರೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

“ಅರಿಗಳು ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರಲು ನಾನವರೊಡನೆ

ಪರಿಪರೀ ಹೋರುತಿರಲು

ಮರುಳರೆನ್ನನ್ನು ಜೈಸಿ ಹರಿದಟ್ಟಿ ಬಂದೆನ್ನ

ಧರೆಗುರುಳಿಸಿದರೊ ಹರಿಯೆ”

ಈ ಮಹತ್ವದಘಟನೆಯೊಂದು ನಡೆಯದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ನಾವು ಈಗ ಚರ್ಚೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಕನಕದಾಸರನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಈ ಯುದ್ಧ ಕಳೆಯಿತು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

“ಸಾರಿ ಹೊರಡುವಛತ್ರ ಭೇರಿ ತಮ್ಮಟೆಗಳು

ಭೋರೆಂಬ ವಾದ್ಯಗಳು ಹರಿಯೆ

ವೀರರಾಹುತ ಬಲದ ಭಾರವನ್ನುತರಿದಹಂ

ಕಾರವನು ಮುರಿದೆ ಹರಿಯೆ”

ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ, ಕನಕದಾಸನಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂದರ್ಭವಿದೆ. ಈ ಯುದ್ಧದಿಂದಾದ ಬದಲಾವಣೆಯೇನು? ಆತನೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

“ದೊರೆತನವ ಬಿಡಿಸಿ, ಸುಸ್ಥಿರ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸಿದೆ

ನರಮಾತ್ರದವನೆನದೆ ಹರಿಯೆ

ದುರುಳತನದಲಿ ಜನರ ಪರಿಪರೀ ಬಾಧಿಸಿ

ಸೂರೆಗೊಂಬುದು ಪರಿಹಾರವಾಯಿತು ಹರಿಯೆ”

ಹರಿಯುಯುದ್ಧದ ಮೂಲಕ ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದದೊರೆತನದಅಹಂಕಾರವಕಿತ್ತೆಸೆದಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸುಸ್ಥಿರ ಮಾರ್ಗವನ್ನುವಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಭಕ್ತಿಯೆಡೆಗೆ ಹೊರಳಿದ ಸಂದರ್ಭವದು.ರಾಜರ ಬಗೆಗೆ ಆತ ಹೇಳುವ ವಿಚಾರಗಳು ಎಷ್ಟು ಸತ್ಯವಲ್ಲವೇ? ಡಣ್ಣಾಯಕನಾಗಿದ್ದ ಕನಕದಾಸರು ಯುದ್ಧದ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ತತ್ತರಗೊಂಡು ಜಿಗುಪ್ಸೆಗೊಳಗಾಗಿ ದಾಸನಾದ. ಅದು ವಿಜಯನಗರದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮಠದಲ್ಲಿ, ವ್ಯಾಸರಾಯರೇತನ್ನ ಗುರುಗಳು ಎಂದು ಅನೇಕ ಕಡೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ಅವರ ‘ಕೂಸನು ಕಂಡಿರಾ’ ಎನ್ನುವಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

“ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವ್ಯಾಸರಾಯರೆಂಬ ಕೂಸು

ಪ್ರವೀಣ ವಿದ್ಯೆಯೊಳ್ ಎನಿಸಿದ ಕೂಸು

ಪ್ರಹ್ಲಾದನೆಂಬ ಆಹ್ಲಾದದ ಕೂಸು

ಪ್ರಸನ್ನಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿ ಕೇಶವನ ಕೂಸು”

ತಾನು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೂಸು, ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವನ ಕೂಸು ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಗುರುಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ದೈವಭಕ್ತಿಯು ಮಡುಗಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕನಕ ಸಂಸಾರಿಯಾಗಿದ್ದವನು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಸಾಲುಗಳು ಪುಷ್ಟಿ ಕೊಡುತ್ತವೆ.

“ಗಾಳಿಗೊಡ್ಡಿದ ಸೊಡರು ಈ ಸಂಸಾರ

ಸಾಗರವನುತ್ತರಿಸವೊಡೆಕಂಸಾರಿ

ನಾಮವೊಂದೇ ಸಾಕು”

ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಈ ಬಾಳು ನಶ್ವರವನ್ನುವ ನಿಲುವಿಗೆ ಕನಕ ಬರುತ್ತಾನೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿ :

ವಚನ ಚಳುವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉದ್ಧಾರತೆಯ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ದಾಸಪಂಥದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಮುಂದುವರೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಸಮಾಜದ ಓರೆಕೋರೆಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಲು ನಿಂತ ಕನಕದಾಸರು ಅಪಮಾನ, ಅವಮಾನಗಳಿಗೆ ಜಗ್ಗಲಿಲ್ಲ, ಸಮಾಜದ ಜಾತಿ ಕಟ್ಟಳೆಯನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಕನಕದಾಸರು, ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎನ್ನುವುದೇ ಒಂದು ಮೌಢ್ಯ, ಜಾತಿ ಇಡೀ ಸಮಾಜವನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಜಾತಿ ಮಾಡುವವರಿಗೆ “ನಿಮ್ಮಕುಲದ ಮೂಲವೇನಾದರೂ ಬಲ್ಲಿರಾ” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

“ಕುಲಕುಲವೆಂದು ಹೊಡೆದಾಡದಿರಿ ನಿಮ್ಮ

ಕುಲದ ನೆಲೆಯನೇನಾದರೂ ಬಲ್ಲಿರಾ?

ಹುಟ್ಟಿದಾ ಯೋನಿಗಳಿಲ್ಲ, ಮೆಟ್ಟಿದಾ ಭೂಮಿಗಳಿಲ್ಲ

ಅಟ್ಟುಉಣ್ಣಿದಾ ವಸ್ತುಗಳಿಲ್ಲವೋ||”

ಎಂದುಕುಲದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುವ ನಾಲಿಗೆಯೇಅಸಹ್ಯಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಶತಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಈ ಮಣ್ಣಿನಲಿ ತಳಸಮುದಾಯದವರು ಸರ್ವರ್ಥಿ -ಯರನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ರೀತಿಯಾದ ಅವಮಾನದಿಂದ ಕನಕದಾಸರು ಹೊರತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಂಡಾಯ ಮನೋಧರ್ಮದವನಾದ ಕನಕ ಇಂತಹ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಖಂಡಿಸದೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

“ಮುಟ್ಟಿದಿರು ನಡೆಯೆಂದುಜನರೆಲ್ಲರೂಎನ್ನ

ಅಟ್ಟಿ ಬಡಿಯುತ್ತಲಿಹರೋ ಕೃಷ್ಣಾ

ನಾವು ಕುರುಬರು ನಮ್ಮದೇವರೋ ಬೀರಪ್ಪ

ಕಾವ ನಮ್ಮಜ್ಜ ನರಕುರಿಯು||”

“ಕುಲವಿಲ್ಲದದಾಸಕುರುಬದಾಸ ನಾನಯ್ಯ|

ಕಾಳಿದಾಸನ ಮನೆಯ ಕೀಳುದಾಸ |

ಆಳುದಾಸನ ನಾನು ಮೂಳದಾಸ |

ಆತ್ಮಯಾವ ಕುಲ, ಜೀವಯಾವ ಕುಲ

ತತ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಕುಲ ಪೇಳಿರಯ್ಯಾ||

ಆತ್ಮಾಂತರಾತ್ಮ ನೆಲೆಯಾದಿ ಕೇಶವ |

ಪ್ರೀತನಾದ ಮೇಲೆ ಯಾತರ ಕುಲವಯ್ಯಾ?||”

ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೇ, ಬರೀಜಾತಿಯ ಪರಿಗಣನೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರು, ತಳಸಮುದಾಯಗಳಿಗಿಂತ ಏಕೆ ಭಿನ್ನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಕನಕದಾಸರು ಕೊಡುವ ಕಾರಣಗಳು ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ.

“ಕುಲಕುಲ ಕುಲವೆನ್ನುತಿಹರು

ಕುಲವ್ಯಾವುದು ಸತ್ಯ ಸುಖವುಳ್ಳ ಜನರಿಗೆ

ಕೆಸರೊಳು ತಾವರೆ ಪುಟ್ಟಲುಅದತಂದು|

ಬಿಸಜನಾಭವನಿಗರ್ಪಿಸಲಿಲ್ಲವೆ?

ಹಸುವಿನ ಮಾಂಸದೊಳುತ್ತಪ್ಪಿರವು|

ವಸುಧೆಯೊಳಗೆ ಭೂಸುರರುಣಲಿಲ್ಲವೆ?

ಮೃಗಗಳ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಲುಕಸ್ತೂರಿ|

ತೆಗೆದು ಪೂಸುವರು ದ್ವಿಜರೆಲ್ಲರೂ ||

ಎನ್ನುವಲ್ಲಿತಾವರೆ, ಹಸುವಿನ ಹಾಲು, ಮೃಗದಕಸ್ತೂರಿಗಿಂತ ಮನುಷ್ಯ ಕೀಳಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡುತ್ತಾ, ಮಾನವೀಯತೆಯ ಮುಂದೆ ಇನ್ನಾವಧರ್ಮವೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ತಾವು ಮೇಲು ಎಂದು ಬೀಗುವ ಜನರಿಗೆ ಕನಕ ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಅವರಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಬಿಸಿಯನ್ನೆ ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತವೆ,

“ತೀರ್ಥವನು ಪಿಡಿದವರೆಲ್ಲ ತಿರುನಾಮಧಾರಿಗಳೇ?

ನೀತಿತಪ್ಪಿದವರೆಲ್ಲದೇವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆ ಕೃಷ್ಣಾ?

ಭಂಗಿ ಮುಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲ ಲಿಂಗವಂತರ ಹರೆ ಕೃಷ್ಣಾ?

ವೇಷಧಾರಿಗಳೆಲ್ಲ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗುವರೆ ಕೃಷ್ಣಾ?

ಹೊಟ್ಟೆಗುಡ ಮೃಗಗಳೆಲ್ಲ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರೆ ಕೃಷ್ಣಾ?”

ಜಾತಿಯ ಸಂಘರ್ಷದ ಕತೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಅವರ 'ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತೆ' ಲೋಕದ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಕನಕದಾಸ ಜಾತಿ ಎಂಬ ಅಸಹ್ಯದ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಿದ್ದು, ಜಾತಿವಂತರನ್ನು ಅದರಿಂದ ಹೊರ ಬರಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದ್ದು ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂದರ್ಭವೆಂದೆ ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿ

ಬಂಡಾಯದಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಭಕ್ತಿಯನ್ನುವುದು ಕನಕದಾಸರಲ್ಲಿ ಮಡುಗಟ್ಟಿತ್ತು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಜಗದುದ್ಧಾರ ಎಂದು ನಂಬಿದವರು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ನೆಮ್ಮದಿ, ಆನಂದ, ಮುಕ್ತಿ ಎಂದು ಕನಕದಾಸರು ಅರಿತಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ಭಕ್ತಿಯ ಅವಿವಿಧ ಮೂಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು.

“ನೀನೆ ದಯಮಾಡಿ ಸಲಹೊ ಎನ್ನನು ಕೃಷ್ಣ

ಕಾನನದೊಳು ಕಣ್ಣಮುಚ್ಚಿ ಬಿಟ್ಟಿಹರೊ||”

ತಾನು ಲೌಕಿಕ ಜೀವನವೆಂಬ ಕಗ್ಗತ್ತಲಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ. ತನ್ನನ್ನು ಬೆಳಕಿನೆಡೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಕನಕ ದೇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗಿನ ಮನುಜ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ

“ಸಾಕು ಸಾಕು ಮನುಜ ಸೇವೆ ರಂಗಯ್ಯ

ಬೇಕು ನಿನ್ನ ಭಜನೆ ||” - ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ವ್ಯಾಸರ ಮಠದಲ್ಲಿ ಕನಕನ ಭಕ್ತಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಬಾಳೆಹಣ್ಣನ್ನು ನೀಡಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಅದನ್ನು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತಿಂದು ಬರಲು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲರೂ ತಿಂದು ಬಂದು ವ್ಯಾಸರ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತಾಗ, ಕನಕ ಮಾತ್ರ ಬಾಳೆಹಣ್ಣಿನೊಂದಿಗೆ ಮರಳಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಏಕೆ ಕನಕ ನಿನಗೆ ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳ ಎಲ್ಲಿ ಸಿಗಲಿಲ್ಲವೆ? ಎಂದಾಗ, ಕನಕ ಇಲ್ಲ ನನಗೆ ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಎಲ್ಲೆ ಹೋದರೂ ಆತನೊಬ್ಬನಿದ್ದ. ಆತನೇ ಕೇಶವ ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕನಕನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಒಬ್ಬನಿದ್ದ, ಆತ ಕೇಶವ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಕನಕ ನಂಬಿದಂತ ದೈವತ್ವ ಅರ್ಥವಾಗದೆ ಇರದು. ಕನಕ ನಂಬಿದ ದೇವರು “ಯಾದೇವಿ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಶಾಂತಿರೂಪೇಣ ಸಂಸ್ಥಿತಾ” ಎನ್ನುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ವಚನಕಾರರು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ (ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ದಾಸರು ಅದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನಕದಾಸರು ಸಂಸಾರದ ಧೂಳಿನಿಂದ ಹೊರಬಂದವರು.

“ನೆಚ್ಚದಿರು ಸಂಸಾರ ನೆಲೆಯಲ್ಲವೀಕಾಯ

ಅಚ್ಚುತನ ನಾಮವನು ನೆನೆದು ಸುಖಿಯಾಕೊ”

ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ ನೆಚ್ಚಿದವನಿಗೆ ಸುಖವಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಭಾವವಿದೆ. ಸಂಸಾರ ಎನ್ನುವುದು ನಾಯಿ ತಲೆ ಮೇಲಿನ ಬುತ್ತಿಯಿದ್ದ ಹಾಗೆ, ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಗಳು ಬಂದಾಗ ಯಾರು ಜೊತೆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಕನಕರ ವಾದ. ಅದನ್ನು ಅವರ ‘ಏನು ಬರುವುದೋ, ಸಂಗಡೇನು ಬರುವುದೋ’ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

“ಆರು ಹಿತವರುಎಂದು ನಂಬಬೇಡ

ಯಾರಿಗ್ಯಾರಿಲ್ಲಆಪತ್ತು ಬಂದೊದಗಿದೆಡೆ”

ಯಾರಿಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗಲೇ, ಆತನ ಅಹಂಕಾರ ಕಳೆದು ಭಕ್ತನಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಗೆ ದೇವನಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕನಕದಾಸರು ಕೂಡತಮ್ಮನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

“ತನು ನಿನ್ನದುಜೀವನ ನಿನ್ನದೊ

ಅನುದಿನದಲಿ ಬರುವ ಸುಖದುಃಖ ನಿನ್ನದಯ್ಯಾ?

ನಾರಾಯಣನ ಸ್ಮರಣೆಇಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಆ ಬಾಳು ವ್ಯರ್ಥವನ್ನುವ ಹಂತಕ್ಕೆ ಕನಕ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ.

“ಆರು ಬಾಳಿದರೇನು ಆರು ಬದುಕಿದರೇನು

ನಾರಾಯಣನ ಸ್ಮರಣೆ ನಮಗಿಲ್ಲದನಕ?”

ಇಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ, ಹರಿ, ಕೇಶವ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮೊದಲು ನಾವು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆಗ ಕನಕ ಏಕದೇವೋಪಾಸಕನಾಗಿದ್ದ ಎನ್ನುವುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ದುಷ್ಟತನಗಳು ಕಳೆದು ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು ಹರಿ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ. ಹರಿನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಬೆಳಗುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

“ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ನಾಮದ ಬೀಜವನು ನಾಲಿಗೆಯಾ

ಕೂರಿಗೆಯ ಮಾಡಿ ಬಿತ್ತಿರಯ್ಯಾ ||ಪ||

ಹೃದಯ ಹೊಲವನು ಮಾಡಿತನುವ ನೇಗಿಲ ಮಾಡಿ

ತನ್ನಿರಾ ಎಂಬ ಎರಡೆತ್ತ ಹೂಡಿ

ಜ್ಞಾನವೆಂಬೊಕಣ್ಣಿ ಹಗ್ಗವ ಮಾಡಿ

ಮನವೆಂಬ ಧಾನ್ಯವ ನೋಡಿ ಬಿತ್ತಿರಯ್ಯೆ ||1||

ಕಾಮ ಕ್ರೋಧಗಳೆಂಬ ಗಿಡವನುತರಿಯಿರಯ್ಯೆ

ಮದ ಮತ್ಸರವೆಂಬ ಪೊದೆಯಇರಿಯಿರಯ್ಯೆ

ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಮಂಚಿಕೆಯ ಹಾಕಿರಯ್ಯೆ

ಚಂಚಲವೆಂಬ ಹಕ್ಕಿಯ ಓಡಿಸಿರಯ್ಯೆ ||2||

ಉದಯಾಸ್ತನವೆಂಬ ಎರಡು ಕೊಳಗವ ಮಾಡಿ

ಆಯುಷದ ರಾಸಿಯನು ಅಳೆಯಿರಯ್ಯೆ

ಇದುಕಾರಣಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವನ

ಮುದದಿಂದ ನೆನೆನೆದು ಸುಖಿಯಾಗಿರಯ್ಯೆ||

ಕನಕ ಹೇಳಿದ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದರೆ, ಸ್ವರ್ಗಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಯಾವ ಪೋಲೀಸ್, ಕಾನೂನಿನ ಕಟ್ಟಳೆಗಳು ಈ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ “ಎಲ್ಲಾರು ಮಾಡುವುದು” ಎನ್ನುವ ಕೀರ್ತನೆಯೆಲ್ಲೂ ಕೂಡ, ಎಲ್ಲಾರು ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ, ಗೇಣುಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ. ಆದರೆ ಪೂಜೆ, ವ್ಯವಸಾಯ, ಯುದ್ಧ ಇನ್ನೂ ಮುಂತಾದ ವೃತ್ತಿಗಳಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಾಗೂ ಬಟ್ಟೆಯ ಚಿಂತೆ ಬಗೆಹರಿಯುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಅದರಾಚೆಗಿನ ನಂದ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತಿರ ದೊರಕಲಾರದು. ಆನಂದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಆದಿಕೇಶವನನ್ನು ಮನಮುಟ್ಟಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದಾನೆ ಕನಕದಾಸ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಲೋಕದ ಜಂಜಾಟಗಳಿಂದ ತಲ್ಲಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವ ಹಾಗೂ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿರುವ ಜನರಿಗೆ ಕನಕದಾಸರು ‘ತಲ್ಲಣಿಸದಿರುಕಂಡ್ಯಾ ತಾಳು ಮನವೆ’ ಎನ್ನುವ ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಸಲಹುವನು ಒಬ್ಬನಿದ್ದಾನೆ ಚಿಂತಿಸದಿರು ಮನವೇ ಎಂದು ಕರೆಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು “ಬೆಟ್ಟದಾತುದಿಯಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಕಟ್ಟಿ ನೀರೆರದವರು ಯಾರು? ನವಿಲಿಗೆ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸಿದವರು ಯಾರು?” ಎನ್ನುವ ಕೆಲವು ನಿದರ್ಶನಗಳೊಂದಿಗೆ ಯಾರೂ ತಲ್ಲಣ ಪಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಿಸಿದ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವನೆ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಸಲಹುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನೇಮ, ಹೋಮ, ಹವನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಜನರನ್ನು ಕನಕ ತರಾಟೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

‘ನೇಮವಿಲ್ಲದ ಹೋಮ ಇನ್ನೇತಕೆ?ರಾಮನಾಮವು

ಇರದ ಮಂತ್ರವ್ಯಾಕೆ?ನೀರ ಮುಳುಗಲು ಯಾಕೆ?

ನಾರಿಯಳ ಬಿಡಲ್ಯಾಕೆ?ವಾರಕೊಂದುಪವಾಸ ಮಾಡಲ್ಯಾಕೆ?

ಅಂಬರವತೊರೆಯಲ್ಯಾಕೆ?ತಾಂಬೂಲ ಬಿಡಲ್ಯಾಕೆ?

ದಂಬಕದ ವೃತ್ತಿಯಲಿ ಇರಲ್ಯಾತಕೆ?

ಬಂದ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ನಿಲ್ಲದೇ ಕಳೆದಾವು ಚಂದಾದಿ

ನೆಲೆಯಾದಿ ಕೇಶವನ ನೆನೆಯೆ||

ಕುವೆಂಪು ಕೂಡದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಅರ್ಚಕರನ್ನು ಕರೆಸುವವರನ್ನು ಹಾಗೂ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸುವವರನ್ನು ಮೋಸಗಾರರು, ಇಲ್ಲವೇ ಮೂಢರು ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದರು. ಸತ್ಯವಂತರ ಸಂಗವಿರಲು ತೀರ್ಥಗಳೇತಕೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆಕನಕದಾಸ.

“ವಿಪರೀತಕಪಟಗುಣಕಲುಷವಿದ್ದವರು

ಜಪವ ಮಾಡಿದರೇನು| ತಪವ ಮಾಡಿದರೇನು?

ಸತ್ಯವಂತರ ಸಂಗವಿರಲುತೀರ್ಥವೇತಕೆ?”

ಜಪ-ತಪಗಳು ನಿರರ್ಥಕ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿ ಎಂದು ಕರೆಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಸರ್ವಜ್ಞನಲ್ಲೂ ಈ ರೀತಿಯ ವಿಚಾರ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಸತ್ಯರ ನುಡಿತಿರ್ಥ ನಿತ್ಯದ ನಡೆತಿರ್ಥ

ಉತ್ತಮರ ಸಂಗವದುತಿರ್ಥ| ಹರಿವ ನೀ

ರೇತ್ತಣದುತಿರ್ಥ ಸರ್ವಜ್ಞ”

ಕನಕ ಹಾಗೂ ಸರ್ವಜ್ಞರ ಈ ರಚನೆಗಳು ‘ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗವದು ಹೆಜ್ಜೇನು ಸವಿದಂತೆ’ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಕನಕದಾಸರು ನೂರಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಜೊತೆ ನಾಲ್ಕು ಮಹಾನ್ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನೀಡಿ ಅದರ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ‘ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ’, ‘ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ’, ‘ನಳಚರಿತೆ’ ಹಾಗೂ ‘ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತೆ’ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದರು ಕೂಡ ಅವುಗಳು

ಮೌಲ್ಯದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಜಿಎಸ್.ಎಸ್.ಅವರು ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಒಪ್ಪುವಂತಹದ್ದು. “ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ; ಆದರೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸತ್ವವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅವು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಸಮಸ್ಪರ್ಧಿಯಾಗಬಲ್ಲವು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಪುರಂದರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗಿಂತ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗುಣ ಒಂದು ಕೈ ಮಿಗಿಲಾಗಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.” (ಪರಿಶೀಲನ-ಜಿ.ಎಸ್.ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ, ಪುಟ-25)

ಒಟ್ಟಾರೆ ಕನಕದಾಸರು ಡಣ್ಣಾಯಕನಾಗಿ, ಜಾತಿಯ ವಿರೋಧದ ಬಂಡಾಯದ ಧ್ವನಿಯಾಗಿ, ಕಾಗಿನೆಲೆ ಆದಿಕೇಶವನ ಭಕ್ತನಾಗಿ, ಸಾಹಿತಿಯಾಗಿ, ಮೌಢ್ಯಗಳ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿ ಮೂಡಿಸಿದ ಹೆಜ್ಜೆ ಗುರುತುಗಳು ಇನ್ನೂ ಸಪ್ಪಳ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇವೆಯೆಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪಾರಂಪರಿಕ ಪಟ್ಟಭದ್ರ ಹುಟ್ಟಡಗಿಸುವ ಭದ್ರ ಬುನಾದಿ ಹಾಕಿ, ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದರು.

